

УДК 657.37

Губарик О.М.
*кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку й аудиту
Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету*

Корінь А.М.
*магістр
Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету*

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК В УПРАВЛІННІ ДОХОДАМИ І ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

FINANCIAL ACCOUNTING IN THE MANAGEMENT OF FINANCIAL RESULTS AND REVENUE

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто порядок формування доходів та фінансових результатів у діяльності підприємства. Розкрито значення доходу та особливості його впливу на підприємства. Визначено сутність, роль та особливості процесу формування фінансових результатів як елементу загальної системи управління підприємством.

Ключові слова: доходи, фінансовий стан, витрати, фінансові результати, підприємство.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрен порядок формирования доходов и финансовых результатов в деятельности предприятия. Раскрыты значение дохода и особенности его влияния на предприятие. Определены сущность, роль и особенности процесса формирования финансовых результатов как элемента общей системы управления предприятия.

Ключевые слова: доходы, финансовое состояние, расходы, финансовые результаты, предприятие.

ANNOTATION

In this article the order of income and financial results of the company. Reveals the value of income and especially its impact on businesses. The essence, role and characteristics of the process of formation of financial results as part of the overall system management.

Keywords: income, financial position, expenses, financial results, business.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Для покращення фінансового стану, кожне підприємство намагається отримати найбільш можливі доходи. Забезпечення отримання доходів та позитивних фінансових результатів належить до числа найбільш важливих економічних проблем при переході до ринкової економіки, оскільки важкий фінансовий стан може призвести до відсутності у підприємства найважливішого фінансово-результативного показника – прибутку, а отже, до відсутності засобів для розвитку виробництва, його неплатоспроможності і в кінцевому підсумку – до банкрутства. Актуальність дослідження зумовлена тим, що стабільність економіки будь-якої держави неможлива без стабільності фінансового стану підприємств, які працюють у ній. Одним із чинників впливу на фінансовий стан є доходи і результати господарської діяльності підприємства. Отримання доходів призводить до зростання власного капіталу під-

приємства, а також до позитивного фінансового результату (прибутку), тобто у підприємства з'являється додаткове джерело розвитку виробництва, а в кінцевому підсумку призводить до покращення фінансового стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розробку теоретичних та методичних засад оцінки фінансового стану вітчизняних підприємств зробили учені-економісти: А.О. Босак, Ф.Ф. Бутинець, О.Ю. Григор'єв, О.О. Маслак, В.В. Сопко, С.О. Левицька, Т.О. Лозенко та ін. Питання оцінки фінансового стану підприємств розглядалися у роботах зарубіжних науковців і практик, зокрема: М.І. Баканова, І.Т. Балабанова, В.М. Гаращенко, О.М. Коробко, В.А. Кулик, Г.М. Курило, Я.В. Лебедзевич, Т.М. Ліхтер, Л.П. Ніщенко, Л.В. Чижевська, В.А. Юденко та ін. Але важливі питання фінансового обліку в управлінні доходами та фінансовими результатами у сучасних умовах для підприємств залишаються відкритими.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає у розкритті теоретичних основ в управлінні доходами і фінансовими результатами та дослідженні їхньої економічної суті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з Міжнародними стандартами з бухгалтерського обліку, термін «дохід» означає валове надходження економічних вигід протягом періоду, що виникає у ході звичайної діяльності суб'єкта господарювання, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників власного капіталу [4]. Коли цей приплив сприяє збільшенню власного капіталу, окрім збільшення, пов'язаного з внесками акціонерів, його називають прибутком, коли зменшенню – збитком.

Концептуальне визначення валового доходу як збільшення економічних вигід протягом звітного періоду у формі надходження (збільшення) активів чи зменшення зобов'язань, яке веде до зростання власного капіталу (окрім вкладів власників).

Доходи включаються до складу об'єктів облікового процесу на підставі принципів обліко-

вого періоду, нарахування та відповідності, які зазначені В.В. Сопко у навчальному посібнику та на рисунку 1.

Тому доходи визнаються тоді, коли вони відбуваються (а не тоді, коли отримуються або сплачуються кошти), і відображаються у бухгалтерському обліку тих періодів, до яких вони належать.

Рис. 1. Базові принципи побудови обліку затрат, доходів і результатів діяльності

*Джерело [5, с. 319]

Для визначення моменту визнання доходу потрібно знати економічний зміст господарської операції, у результаті якої отримується дохід. Унаслідок врахування принципу переважання змісту над формою дохід від продажу (реалізації) може бути визнаний як на дату відвантаження, так і до чи після неї.

У міжнародній практиці доходи поділяють за видами діяльності на:

— звичайні – від поточної основної діяльності, яка визначена статутом, або неосновної (іншої) діяльності, інвестиційної або фінансової діяльності (дивіденди, проценти тощо);

— надзвичайні – від надзвичайної діяльності (подій): стягнені штрафи, пені, неустойки у зв'язку з пожежею, повинню тощо).

Чинна в Україні класифікація доходів тісно пов'язана з класифікацією затрат, яка наведена на рисунку 2.

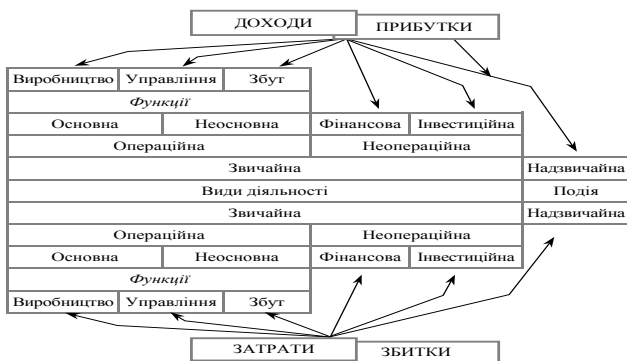

Рис. 2. Взаємозв'язок доходів, затрат, прибутків і збитків

*Джерело [5, с. 320]

Під звичайною діяльністю розуміють будь-яку діяльність підприємства. До такої діяльності можна віднести, зокрема, виробництво та реалі-

зацію продукції, розрахунки з постачальниками, замовниками, працівниками, банківськими установами, податковими органами тощо.

До звичайної діяльності як операцій, які її супроводжують, належать: списання знецінених запасів, курсові різниці, економічні санкції за господарськими договорами, за порушення податкового законодавства тощо.

Звичайна діяльність поділяється на операційну та неопераційну (фінансову та інвестиційну, іншу).

Операційна діяльність – це основна статутна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю.

Основна операційна діяльність – це діяльність (операції), пов'язана з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, послуг), що є визначальною метою створення підприємства і забезпечує основну частку його доходу. Для комерційного, торговельного підприємства такими є операції з придбання товарів, для виробничого підприємства – з придбання матеріалів і сировини, виготовлення продукції та її реалізації, для інвестиційної компанії – формування портфеля інвестицій тощо.

Інвестиційна діяльність – це придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою еквівалентів грошових коштів.

Фінансова діяльність визначається діяльністю, яка веде до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства.

Для обліку доходів від цих видів діяльності відкривають такі рахунки:

- дохід від участі у капіталі;
- інші фінансові доходи (прибутки);
- інші доходи (прибутки).

До надзвичайних подій відносять такі операції, як стихійне лихо, пожежа, техногенні аварії тощо. Покриття за рахунок страхового відшкодування та інших джерел враховуються під час розрахунку фінансових результатів від надзвичайної події як доходи.

Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Тому на нього впливають усі ці види діяльності підприємства.

Аналіз фінансового стану підприємства проводиться за такими напрямками:

- а) аналіз та оцінка складу та динаміки майна;
- б) аналіз фінансової стійкості підприємства;
- в) аналіз ліквідності балансу;
- г) комплексний аналіз і рейтингова оцінка підприємства.

Фінансовий результат діяльності підприємства виражається у зміні величини його власного капіталу за звітний період. Здатність підприємства забезпечити неухильне зростання власного капіталу може бути оцінена системою показників фінансових результатів. Узагальнено найбільш важливі показники фінансових результатів діяльності підприємства представлені у формі № 2 річної та квартальної бухгалтерської звітності.

До них відносяться: прибуток (збиток) від реалізації; прибуток (збиток) від фінансово-господарської діяльності; прибуток (збиток) звітного періоду; нерозподілений прибуток (збиток) звітного періоду. Безпосередньо за даними форми № 2 можуть бути розраховані також наступні показники фінансових результатів; прибуток (збиток) від фінансових та інших операцій; прибуток, що залишається в розпорядженні організації після сплати податку на прибуток та інших обов'язкових платежів (чистий прибуток); валовий дохід від реалізації товарів, продукції, робіт, послуг. У формі № 2 за усіма переліченими показниками наводяться також порівняльні дані за аналогічний період минулого року.

Показники фінансових результатів (прибутку) характеризує абсолютну ефективність господарювання підприємства в усіх напрямках його діяльності: виробничої, збутової, постачальницької, фінансової та інвестиційної. Вони складають основу економічного розвитку підприємства та зміцнення його фінансових відносин з усіма учасниками комерційної справи.

Однак різних показників бухгалтерської звітності цікавлять тільки певні якості фінансових результатів. Наприклад, адміністрацію підприємства цікавлять маса отриманого прибутку та її структура, чинники, що впливають на її величину [3, с. 147]. Податкові інспекції зацікавлені в отриманні достовірної інформації про усі доданки оподатковуваної бази з податку на прибуток. Потенційних інвесторів цікавлять питання якості прибутку, тобто стійкості і надійності отримання прибутку в найближчій і доступній для огляду перспективі, для вибору і обґрунтування стратегії інвестицій, спрямованої на мінімізацію втрат і фінансових ризиків від вкладень в активі цієї організації.

Основними завданнями аналізу фінансових результатів є:

- аналіз та оцінка рівня і динаміки показників прибутку;
- факторний аналіз прибутку від реалізації продукції (робіт, послуг);
- аналіз фінансових результатів від іншої реалізації, позареалізаційної та фінансової діяльності;
- аналіз та оцінка використання чистого прибутку;
- аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу виробництва (продажів) і прибутку;
- аналіз резервів зростання прибутку на основі оптимізації обсягів реалізації та витрат виробництва та обігу.

Поточна та оперативна фінансова робота на підприємстві спрямовується на практичне втілення фінансового забезпечення підприємницької діяльності, постійне підтримування платоспроможності на належному рівні.

Облік фінансових результатів – прибутків і збитків – здійснюється на рахунку «Фінансові результати». На цьому рахунку збираються чистий дохід і усі затрати підприємства, які групуються в аналітичному обліку за характером діяльності.

Фінансові результати відображають мету підприємницької діяльності, її доходність і є вирішальними для підприємства. Окрім його керівництва і колективу вони цікавлять вкладників капіталу (акціонерів), кредиторів, державні органи, у першу чергу податкову службу, фондові біржі, які займаються купівлею-продажем цінних паперів, та ін.

Розмір і характер прибутків (збитків) за кожний період діяльності підприємства є найважливішими підсумковими показниками його роботи.

Визначення фінансового результату полягає у встановленні чистого прибутку (збитку) звітного періоду. З цією метою в бухгалтерському обліку передбачається послідовне зіставлення доходів і затрат.

Кінцевий фінансовий результат в цілому по підприємству визначається як різниця між різними видами прибутків, що враховані на кредиті, і відповідно збитками та затратами, врахованими на дебеті рахунку «Фінансові результати» [1, с. 9].

Завершальною стадією кругообігу фінансів підприємства є визначення фінансового результату основної діяльності. Інформація про доходи від реалізації на підприємстві узагальнюється на рахунках класу 7. Рахунок № 701 «Дохід від реалізації готової продукції» застосовується для відображення доходів від реалізації готової продукції. Для обліку виконаних робіт і наданих послуг застосовується рахунок № 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг». У дебетовій частині доходних рахунків відображається нарахований податок на додану вартість, а також фінансовий результат. У випадку повернення продукції або надання знижок покупцям застосовується рахунок № 704 «Вирахування з доходу». По дебету рахунку сума наданих знижок чи поверненої продукції, а по кредиту списання дебетових оборотів на рахунок № 79 «Фінансові результати». По дебету рахунку № 79 «Фінансові результати» відображають собівартість реалізованої готової продукції та отримані прибутки чи збитки.

Облік фінансових результатів в Україні здійснюється за двома напрямками: облік доходів і податків; облік собівартості реалізації готової продукції. Ці два напрями поєднуються на рахунку 79 «Фінансовий результат», субрахунок 791 «Результат основної діяльності».

Згідно з діючим законодавством підприємства є платниками єдиного податку, податку на до-

дану вартість, акцизного збору, інших різноманітних податків і зборів, які визначено Законом України «Про систему оподаткування» [2, с. 21].

В економічне поняття «додана вартість» входять прибуток, заробітна плата, відрахування на соціальне страхування та інші суми, пов'язані з власним виробничим процесом. Але, як ми бачимо, чинним законодавством визначено іншу базу оподаткування, тобто всю вартість продажу. Крім того, об'єктом оподаткування є акцизний збір і подібні до нього збори.

Отже, усі доходи від продажу відображаються у правій частині рахунку «Фінансовий результат», а собівартість реалізації основної діяльності – у лівій частині рахунку. Залишок по рахунку показує прибуток чи збиток від основної діяльності підприємства.

Рух доходів і витрат, що пов'язані з основною діяльністю підприємств, відображається у «Звіті про фінансові результати». У статті «Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)» відображається загальний дохід (виручка) від реалізації продукції без вирахування наданих знижок, повернення проданих товарів, податків, зборів. У статті «Інші вирахування з доходу» відображаються надані знижки, повернення продукції та акцизний збір чи інші суми, що підлягають вирахуванню з доходу (виручки) від реалізації продукції [6, с. 239]. У статті «Податок на додану вартість» відображається сума податку з продажу в розмірі 20%. Наступна стаття – валовий дохід підприємства. Фінансовий результат основної діяльності визначається як різниця між валовим доходом і собівартістю реалізації, адміністративними витратами і витратами на збут.

Висновки з проведеного дослідження. При переході економіки України до ринкових відносин бухгалтерський облік набуває усе більшого значення як інформаційна система підприємства, як знаряддя контролю за економічним та раціональним використанням усіх ресурсів підприємства з метою отримання при-

бутку. Організація і ведення бухгалтерського обліку на підприємствах здійснюються згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Для обліку доходів та фінансових результатів використовують відповідні рахунки, облікові регістри і звітність. Дані бухгалтерського обліку забезпечують достовірну інформацію про фінансові результати діяльності підприємства. Це сприяє прийняттю економічно обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності діяльності підприємства. Зокрема, облік доходів і фінансових результатів за МСБО дасть змогу користувачам розібратися у діяльності підприємства, а самим підприємствам полегшить ведення обліку і дасть можливість отримання достовірної інформації про свої доходи та витрати, а отже, оцінки економічних вигід, пов'язаних з діяльністю підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Левицька С.О. Організація обліку: навч. посіб. / С.О. Левицька / Національний ун-т водного господарства та природокористування. – Рівне: НУВГП. 2014. – 219 с.
2. Людвенко Д.О. Система управлінського обліку в Україні / Д.О. Людвенко // Бухгалтерія. Податки. Бізнес. – 2009. – № 42. – 36 с.
3. Маслак О.О. Напрямки покращення бухгалтерського обліку на підприємствах в контексті облікової політики / О.О. Маслак // Всеукраїнська наукова конференція «Становлення облікової політики в Україні». – Тернопіль: Економічна думка, 2012. – С. 146-148.
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку № 18 (МСБО 18) «Дохід» [Електронний ресурс]. Сайт Верховної Ради України – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_010.
5. Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навч. посіб. / В.В. Сопко. – К.: КНЕУ, 2006. – 526 с.
6. Теорія бухгалтерського обліку: монографія / [Добія М., Сандер Ш., Матезіч Р. та ін.]; за ред. Л. В. Нападівської. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, –2011. – 735 с.